

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2001-2002

7 MEI 2002

Wetsontwerp tot waarborging van een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen van het Europees Parlement

Evocatieprocedure

AMENDEMENTEN

Nr. 1 VAN DE DAMES **THIJS EN DE SCHAMPHELAERE**

Art. 2

Het ontworpen artikel 21bis van de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement, ingevoegd door de wet van 24 mei 1994 en gewijzigd bij de wet van 26 juni 2000, vervangen als volgt:

«Art. 21bis. — Op een lijst moeten de kandidaten afwisselend van een verschillend geslacht zijn.»

Verantwoording

Het voorliggend ontwerp is ongetwijfeld een stap in de goede richting.

Zie:

Stukken van de Senaat:

2-1080 - 2001/2002:

Nr. 1: Ontwerp geëvoceerd door de Senaat.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2001-2002

7 MAI 2002

Projet de loi assurant une présence égale des hommes et des femmes sur les listes de candidats aux élections du Parlement européen

Procédure d'évocation

AMENDEMENTS

N° 1 DE MMES **THIJS ET DE SCHAMPHELAERE**

Art. 2

Remplacer l'article 21bis de la loi du 23 mars 1989 relative à l'élection du Parlement européen, inséré par la loi du 24 mai 1994 et modifié par la loi du 26 juin 2000, par la disposition suivante:

«Art. 21bis. — Une liste doit comporter en alternance des candidats de sexe différent.»

Justification

Le projet à l'examen va sans aucun doute dans le bon sens.

Voir:

Documents du Sénat:

2-1080 - 2001/2002:

N° 1: Projet évoqué par le Sénat.

Het stelt voor om de eerste twee plaatsen op de lijsten evenwichtig aan kandidaten van beide geslachten toe te kennen.

Maar dit ontwerp garandeert geen evenwichtige spreiding van mannen en vrouwen op de lijst en ook geen vrouwelijke vertegenwoordiging op de verkiesbare plaatsen.

Kortom, noch de vaststelling dat op de verschillende kandidatenlijsten de norm voor de lijstsamenstelling is bereikt, noch de toekenning van de twee eerste plaatsen aan kandidaten van verschillend geslacht, betekenen automatisch dat ook meer dan één op drie van de verkozenen een vrouw zal zijn.

Vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid, Laurette Onkelinx, heeft tijdens de hoorzitting van het Adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen van de Senaat op 10 november 1999 toegezegd om een wetenschappelijke studie te laten uitvoeren naar de invloed van verschillende lijstsamenstellingen op de aanwezigheid van vrouwen in de verkozen organen.

Wij stellen dus vast dat wat betreft de vervrouwelijking van de politiek de lijstsamenstelling cruciaal blijft. Enkel door meer vrouwen op verkiesbare plaatsen te positioneren, kunnen de verschillende parlementen en raden echt vervrouwelijken.

Dit hangt nauw samen met het Belgische kiessysteem voor de parlementen waar de volgorde op de lijst in grote mate bepalend blijft voor het al dan niet verkozen zijn en de invloed van het aantal voorkeursstemmen minder relevant is. Het is immers zeer moeilijk om de lijstvolgorde te doorbreken.

De afzwakking van de lijststem en de afschaffing van de opvolgerslijsten zal gevolgen hebben op het evenwicht man/vrouw op de lijsten. Het risico van een sterke mediativering van de kandidaatstelling en interne concurrentiestrijd is niet denkbeeldig. Het ritssysteem biedt hierop een interessant antwoord. Plaatsen bovenaan de lijsten zijn immers in alle bestaande kiesstelsels belangrijke plaatsen wat betreft de verkiesbaarheid.

Het feit dat meer dan de helft van de Belgen vrouwen zijn, wordt allerminst weerspiegeld in de samenstelling van de diverse parlementen. Vrouwen nemen dus niet in gelijke mate deel aan de politieke besluitvorming en bijgevolg wordt het politiek systeem gekenmerkt door een structureel democratisch tekort.

Deze problematiek is niet nieuw. In het kader van 50 jaar vrouwenstemrecht (1998) heeft in het Adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen in de Senaat een debat plaatsgevonden rond vrouwen en politieke besluitvorming, voorafgegaan door een hoorzitting met deskundigen.

Zo stelt Dr. Ann Carton voor om de wet op de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen op kandidatenlijsten te amenderen zonder de verhouding van een derde-twee derde te wijzigen:

«Mannelijke en vrouwelijke kandidaten zouden alternerend op de verkiesbare plaatsen moeten terechtkomen en bovendien zou het ritssluitingsprincipe aan de kop van de lijsten consequent moeten worden toegepast. Enkel op deze manier wordt effectief op een «worst case» scenario geanticipeerd. Bij het innemen van posities op kandidatenlijsten moet immers niet alleen rekening worden gehouden met de verkiesbare en de strijdplaatsen maar evenzeer met een mogelijk zetelverlies.»

Vroeger heeft ook de Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen zich in het advies nr. 4 van 26 juni 1995 betreffende de deelname van de vrouwen aan het politiek leven in die zin uitgesproken: «De Raad vroeg aan de regering om de wet Smet-Tobback van 24 mei 1994 aan te passen door er een verplichting aan toe te voegen dat de politieke partijen een quotum zouden opstellen voor personen van hetzelfde geslacht op verkiesbare plaatsen op de kieslijsten.»

Il prévoit que les deux premiers candidats de chaque liste sont de sexe différent.

Mais le projet ne garantit pas la répartition équilibrée des hommes et des femmes sur les listes, ni la présence de femmes aux places en ordre utile.

En résumé, ni la constatation que, sur les différentes listes de candidats, l'on a atteint la norme en ce qui concerne la composition des listes, ni l'attribution des deux premières places à des candidats de sexe opposé ne signifient automatiquement que plus d'un élu sur trois sera une femme.

La vice-première ministre et ministre de l'Emploi, Mme Laurette Onkelinx, s'est engagée le 10 novembre 1999, lors de l'audition du Comité d'avis du Sénat pour l'égalité des chances entre les femmes et les hommes, à faire réaliser une étude scientifique sur l'incidence que peuvent avoir les différents modes de composition des listes sur la présence de femmes dans les organes élus.

Nous constatons donc que la composition des listes reste un élément crucial pour la féminisation de la politique. Ce n'est qu'en désignant davantage de femmes aux places éligibles que l'on pourra véritablement féminiser les divers parlements et conseils.

Cette situation est étroitement liée au système électoral belge applicable à l'élection des parlements, dans lequel l'ordre de la liste détermine en grande partie si l'on sera élu ou non, tandis que le nombre des voix de préférence est moins important. Il est en effet très difficile de court-circuiter l'ordre de la liste.

L'affaiblissement du vote de liste et la suppression des listes des suppléants auront des conséquences sur l'équilibre entre les hommes et les femmes sur les listes. Le risque d'une forte médiation de la candidature et d'une lutte de concurrence interne est réel. Le système de fermeture éclair donne à ce problème une réponse intéressante. Les premières places des listes sont en effet importantes pour ce qui est de l'éligibilité, dans tous les systèmes électoraux existants.

Le fait que plus de la moitié des Belges sont des femmes ne se reflète pas davantage dans la composition des divers parlements. Les femmes participent donc dans une moindre mesure au processus de décision politique et le système politique se caractérise dès lors par un déficit démocratique structurel.

Cette problématique n'est pas nouvelle. Dans le cadre des cinquante ans du droit de vote des femmes (1998), le Comité d'avis du Sénat pour l'égalité des chances entre les femmes et les hommes a organisé un débat sur le thème des femmes et du processus de décision politique, précédé d'une audition d'experts.

Mme Ann Carton propose elle aussi d'amender la loi visant à promouvoir une répartition équilibrée des hommes et des femmes sur les listes de candidatures sans toucher au rapport un tiers-deux tiers:

«Les candidats masculins et féminins devraient occuper les places éligibles en alternance et il faudrait en outre appliquer de manière conséquente le principe de l'alternance aux premières places de la liste. C'est la seule manière d'anticiper un scénario du pire. Pour la distribution des places sur les listes de candidats, il faut en effet tenir compte non seulement des places éligibles et des places de combat, mais aussi d'une éventuelle perte de sièges.» (Traduction).

Précédemment, le Conseil de l'égalité des chances entre les femmes et les hommes s'était prononcé dans ce sens dans son avis n° 4 du 26 juin 1995 relatif à la participation des femmes à la vie politique: «Le Conseil a demandé au gouvernement d'adapter la loi Smet-Tobback du 24 mai 1994 en y ajoutant l'obligation pour les partis politiques d'inscrire un quota de personnes du même sexe aux places utiles sur les listes des candidats.»

Tevens is dit ook al jarenlang een eis van de politieke vrouwenbewegingen, en in het bijzonder van de CD&V-werkgroep Vrouw & Maatschappij. In de meest recente CD&V-richtlijnen voor de provincie- en gemeenteraadsverkiezingen van 2000 wordt het ritsysteem aangereikt als een belangrijk instrument voor het bereiken van de paritaire democratie en voor een betere zichtbaarheid van vrouwen op de lijsten.

Erika THIJIS.
Mia DE SCHAMPHELAERE.

C'est d'ailleurs aussi une revendication présentée depuis des années par les mouvements féminins à caractère politique, en particulier par le groupe de travail «Vrouw & Maatschappij» du CD&V. Les dernières directives du CD&V relatives aux élections communales et provinciales de 2000 présentaient le système de l'alternance systématique comme un instrument important permettant d'arriver à la démocratie paritaire et de donner plus de visibilité aux femmes sur les listes.